

## 10. โอกาส ความสามารถ การสนับสนุน

ปัจจัยส่งเสริม ได้แก่ โอกาส ความสามารถ และการสนับสนุน ได้นำมาอธิบายรวมกัน เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจดีกว่าที่จะแยกอธิบายแต่ละปัจจัยในขบวนการของการตัดสินใจปัจจัยเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อการกระทำทางสังคม ปัจจัยทั้ง 3 ประการนี้ มีความแตกต่างกัน ในแง่ของจุดสนใจ กล่าวคือโอกาส (opportunity) มุ่งเน้นไปที่สถานการณ์ (situation) ความสามารถ (ability) มุ่งเน้นไปที่ความสามารถของผู้กระทำและการสนับสนุน (support) มุ่งเน้นไปที่ความช่วยเหลือที่ผู้กระทำค้นพบในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อเราพิจารณาปัจจัยทั้ง 3 ประการนี้พร้อม ๆ กัน จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจ ลักษณะที่เหมือนกันและแตกต่างกันของปัจจัยทั้ง 3 ประการนี้ได้ดียิ่งขึ้น

โอกาส (opportunity) หมายถึง ความเชื่อของผู้กระทำ (actor's beliefs) ที่มีต่อสถานการณ์หรือข้อกำหนดและทางเลือกที่มีอยู่ โอกาสจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการกระทำของบุคคล ผู้กระทำ มักจะตัดสินใจ และเข้าร่วมในการกระทำทางสังคม เมื่อเขาพิจารณาแล้วเห็นว่า ภายใต้สถานการณ์นั้นโอกาสเปิดให้เขาเลือกกระทำได้ (Reeder 1975:7) องค์ประกอบที่สำคัญของกลุ่มปัจจัย โอกาส (opportunity cluster) ได้แก่ผู้กระทำมีแนวความคิดว่าภายใต้สถานการณ์นั้นเขาอาจจะเลือกกระทำการ อย่างใดอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญมากหรือน้อยต่อเขา

ปัจจัยโอกาสอาจจะกำหนดเป็นสมมติฐานได้ดังต่อไปนี้

บุคคลและกลุ่มเข้าร่วมในการกระทำทางสังคมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะโดยมีความสัมพันธ์กันชนิดและจำนวนของโอกาสที่สนับสนุนให้เขาเข้าร่วมในกิจกรรมนั้น ซึ่งเขารู้ว่ามีอยู่ในโครงสร้างของสังคม

ปัจจัยพื้นฐานประการหนึ่งในการกระทำทางสังคม คือ ลักษณะโอกาสหรือทางเลือกที่ผู้กระทำทางสังคมรับรู้ ในขณะที่บุคคลและกลุ่มเป็นผู้สร้างสรรค์และพัฒนาโอกาสที่จะเข้าไปร่วมในกิจกรรมทางสังคม พวกเขา มักจะใช้โอกาสเหล่านี้ซึ่งมีอยู่แล้วในโครงสร้างของสังคมในขณะที่เกี่ยวข้องกับสังคม สังคมย่อย องค์การ และกลุ่ม จะเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้าไปร่วมในกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะแตกต่างกันไป

เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจปัจจัยโอกาสดียิ่งขึ้น ขออธิบายโดยจะเน้นเฉพาะกระทำทางสังคม หรือประเภทของการกระทำทางสังคม การกระทำทางสังคมอาจจะทำการวิเคราะห์ได้ในหลายด้าน (dimension) ด้วยกัน ประการแรกพิจารณาในแง่จำนวนของโอกาสที่สังคมเปิดโอกาสให้แก่ผู้กระทำทางสังคมมากน้อยเพียงใด หรืออยู่ภายใต้การตรวจสอบมากน้อยเพียงใด โอกาสด้านอื่น ๆ เช่น สิทธิเข้ารับเลือกตั้งตำแหน่ง อายุ เชื้อชาติ สัญชาติ การศึกษา อาชีพ หน้าที่ และสถานภาพทางสังคม ที่บุคคลจำเป็นต้องได้รับประโยชน์จากโอกาส อำนาจและหน้าที่ต่าง ๆ เป็นเรื่องของโอกาสที่ผู้ใช้จะต้องคำนึงถึงด้วย และจะต้องใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม

การวางแผนและการจัดการล่วงหน้าเป็นสิ่งจำเป็นทั้งนี้เพื่อจะได้รับประโยชน์จากโอกาสอย่างเต็มที่ เช่น การจัดฝึกอบรม จะต้องคำนึงถึงเวลา และสถานที่ ตลอดจนความสะดวกสบายต่าง ๆ นอกจากนี้จะต้องคำนึงถึง ทุน และแรงงาน ตลอดจนความรู้และทักษะด้วย และโอกาสในเรื่องทรัพยากรและเครื่องมือ เครื่องใช้ที่จำเป็น สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นการใช้ประโยชน์จากโอกาส แต่ถ้าหากบุคคลหรือองค์กรนำโอกาสไปใช้ในทางที่ผิดก็จะต้องมีการพิจารณาสอบสวนกัน

ประการสุดท้าย ข้อควรพิจารณาที่สำคัญที่สุดคือ การเปรียบเทียบ ข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบของโอกาสที่มีอยู่ในโครงสร้างของสังคม องค์ประกอบที่สำคัญของปัจจัยโอกาสคือผู้กระทำทางสังคมรับรู้ว่า ยังมีโอกาสอยู่เป็นจำนวนมาก ที่โครงสร้างของสังคมเป็นผู้เสนอให้สมาชิกในสังคมเลือกกระทำได้

ความสามารถ (ability) หมายถึง การรับรู้ของผู้กระทำเกี่ยวกับพลังความสามารถของเขาในการกระทำหรือการปฏิบัติงานจนกระทั่งสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ภายใต้โอกาสที่อำนวยให้ องค์ประกอบที่สำคัญของปัจจัยความสามารถคือ

ผู้กระทำเข้าใจว่า เขามีพลังบางอย่างซึ่งสามารถจัดการกับกิจกรรมภายใต้สถานการณ์ที่เกิดขึ้น และเขารู้ว่าตนเองเป็นเจ้าของพลังที่สำคัญเหล่านี้ ในการที่เขาเป็นเจ้าของพลังเหล่านี้ จึงทำให้เขาสามารถควบคุมมันได้

ปัจจัยความสามารถอาจจะกำหนดเป็นสมมติฐานได้ ดังต่อไปนี้

บุคคลและกลุ่มมีความโน้มเอียงที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมบางอย่างใด  
อย่างหนึ่งโดยเฉพาะเมื่อเขาพบว่า เขาสามารถจะกระทำกิจกรรมภายใต้  
สถานการณ์นั้น

พวกเขามีความโน้มเอียงที่จะไม่เข้าร่วมกิจกรรมเมื่อเขาพบว่าไม่  
สามารถกระทำหรือพบว่าตนเองไม่สามารถกระทำสิ่งที่ยังได้ภายใต้สถานการณ์นั้น

(Reeder 1975 : 7)

การปฏิบัติกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม ต้องการผู้ที่มีความรู้และความ  
สามารถแต่กิจกรรมบางอย่างต้องการผู้ที่มีความสามารถหลายด้าน ๆ ทั้งนี้  
เพื่อจะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ และได้ผลตอบแทนสูงสุด สิ่งที่เป็น  
ในการปฏิบัติกิจกรรมเกือบทุกประเภท ได้แก่ สติปัญญา ความสามารถทาง  
ด้านร่างกาย การมีสุขภาพอนามัย นอกจากนี้จะต้องมีความรู้ ความชำนาญ  
และทักษะ ตลอดจนทัศนคติที่ดี อย่างไรก็ตามสิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นข้อกำหนด  
ที่จะต้องมีการปฏิบัติงาน ในการทำกิจกรรมบางอย่างใดกำหนดให้มีส่วนร่วม  
มีตำแหน่งหรือหน้าที่อำนาจและอิทธิพลที่จะสั่งการในเรื่องนั้น ๆ ได้โดยเฉพาะ

ปัจจัยความสามารถพิจารณาจากคุณสมบัติของผู้กระทำดัง เช่นที่ เขารับ  
รู้ว่าโอกาสเปิดให้แก่เขา ปัจจัยในเรื่องโอกาสและความสามารถมีความคาบ  
เกี่ยวกันในหลาย ๆ ด้าน ตัวอย่างเช่น นายแดง ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็น  
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยที่นายแดงพิจารณาแล้วเห็นว่าเขามีคุณสมบัติเข้า  
ข่ายเช่น อายุ เชื้อชาติ สัญชาติ การศึกษา อาชีพ ตำแหน่ง และฐานะ  
ทางสังคมที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งได้ ถ้าเขาได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทน  
ราษฎร เป็นเพราะเขามีคุณสมบัติเข้าข่ายใหม่ หรือเขาคิดว่าเขามีอำนาจและ  
อิทธิพลที่จะควบคุมสถานการณ์ได้ผู้กระทำทราบบ้างเรื่องโอกาสหรือไม่ หรือผู้ลง  
คะแนนเสียงทราบว่า นายแดง เป็นผู้สมัครที่มีขีดความสามารถสูงเหมาะแก่การ  
ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งนั้น นอกจากนี้ก็มีปัจจัยเกี่ยวกับข้อผูกพัน ที่อยู่อาศัย  
การติดต่อกับง่ายหรือยากเข้ามาเกี่ยวข้องกับด้วย

ผู้กระทำทางสังคมคิดว่า เขามีเวลา เงิน ความรู้ ทักษะตลอด  
จนทัศนคติที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่หรือเขามีสุขภาพอนามัย และพลังกำลังเพียง  
พอที่จะจัดการกับกิจกรรมนั้นหรือ ? และประการสุดท้ายผู้กระทำรู้ว่าเขาสามารถ  
ที่จะจัดการกับทางเลือกนั้นหรือ ? จุดเน้นที่สำคัญของปัจจัยความสามารถคือ  
ความสามารถที่ผู้กระทำเป็นเจ้าของซึ่งผู้กระทำและผู้เลือกรับรู้ การสนับสนุน  
(support) หมายถึง การช่วยเหลือหรือการคัดค้าน ที่ผู้กระทำเชื่อว่าเขา  
กำลังได้รับ หรือคาดว่าจะได้รับจากผู้อื่นในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งตัวเขาเองจะเป็น  
ผู้เลือก องค์ประกอบที่สำคัญของปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ผู้กระทำรู้สึกว่าเขา  
ขาดองค์ประกอบที่จำเป็นบางอย่างที่จะจัดการกับสถานการณ์ที่เขากำลังเผชิญอยู่

เขารู้ว่าผู้อื่นให้การช่วยเหลือเขาโดยการจัดหาองค์ประกอบที่จำเป็นบางอย่างให้ หรืออาจจะคัดค้านโดยเขารู้สึกว่าหรือเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ เพื่อให้ สถานการณ์ยุ่งยากซับซ้อนยิ่งขึ้น

สมมติฐานในเรื่องปัจจัยการสนับสนุนอาจจะไม่ได้ดังต่อไปนี้

บุคคลและกลุ่มมีความโน้มเอียงที่จะกระทำบางอย่างไปอย่างหนึ่ง  
เมื่อเขารู้สึกว่าเขาได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอที่จะกระทำดังนี้

บุคคลและกลุ่มรู้สึกว่าเขาขาดความสามารถที่จะจัดการกับสถานการณ์ หรืออาจจะรีรออยู่เพราะเขารู้สึกว่ามีเป็นการเสี่ยงเกินไปที่จะทำเช่นนั้น

การช่วยเหลือจากแหล่งต่าง ๆ ภายนอก จะช่วยลดความรู้สึก เสี่ยงลงไปทรัพยากรจากภายนอกเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมและเพิ่มขีดความสามารถของผู้ กระทำ ทำให้สามารถจัดการกับสถานการณ์ได้ สิ่งเหล่านี้เราเรียกว่า การ สนับสนุน ( support )

การสนับสนุนมีหลายรูปแบบและสามารถนำไปประยุกต์เข้ากับ ปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้การสนับสนุนหรือชี้แนะการกระทำทางสังคม การสนับสนุนแบบหนึ่งอาจจะทำได้โดยการเปิดโอกาสให้การสนับสนุนจากภายนอก อาจ จะทำได้ในรูปของการให้รางวัล เพิ่มเงินเคื้อน หรือลดการขำระหนี้ การกำหนดสิทธิผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือการเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดใหม่ถือว่าเป็นการให้ การสนับสนุน การสนับสนุนอาจจะเป็นการให้อำนาจหรือมอบหน้าที่ความรับผิดชอบ แก่บุคคลหรือกลุ่ม หรือสนับสนุนค้ำกำลังจากแหล่งต่าง ๆ จากภายนอกการ สนับสนุนอาจทำได้โดยทำให้ผู้เลือก ตระหนักถึงพลังขีดความสามารถของผู้สมัคร

การเปลี่ยนแปลงเวลาและสถานที่เพื่อก่อให้เกิดความสะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรม ถือว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการสนับสนุน การแก้ไขปัญหาลำบาก ( red tape ) การอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน ถือว่าเป็นการให้การสนับสนุนทั้งสิ้น

การสนับสนุนอาจทำได้ในรูปของการให้ความช่วยเหลือทางการเงิน และแรงงานแต่เวลา หุ่น และแรงงานที่บุคคลต้องการอาจมีจำกัด หรืออาจจะให้การช่วยเหลือโดยการให้เงิน หรือจัดหาทรัพยากรอื่น ๆ ให้ หรือการจัดเวลาให้เหมาะสมเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลเข้าร่วมกิจกรรมได้ ถ้าหากไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ในระยะเวลาที่กำหนดไว้ อาจจะจัดหาเวลาอื่นทดแทนให้ ในเรื่องความรู้ และทักษะนั้น อาจจะจัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และความสามารถหรือเพื่อปรับเปลี่ยน (ทัศนคติ) ทักษะ การปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน การสนับสนุนทัศนคติเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในตนเองให้มากขึ้น โดยการให้เกียรติยกย่อง ชมเชย สนับสนุน และยอมรับ กว้างเห่จะช่วยให้ความรู้สึกเสี่ยงลดลง การรับรองหรือรับประกันจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จะช่วยให้การเสี่ยงลดลง โดยที่แหล่งความช่วยเหลือจากภายนอกให้สัญญาว่าจะไม่มีการสูญเสียใด ๆ ทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้น การสนับสนุนอื่น ๆ ได้แก่ หลักเหตุผล นั่นคือ การกระทำที่ผู้กระทำรับรู้ มีความสอดคล้องกับความเชื่อและค่านิยม ในบางกรณี ระบบความเชื่อใหม่ ๆ อาจจะสนับสนุนการกระทำ การสนับสนุนอาจทำในรูปของการให้รางวัลตอบแทน หรือการทำให้เป้าหมายและค่านิยมเข้มแข็งขึ้น โดยมีการกระทำเป็นพื้นฐาน

ในบางครั้งจำเป็นต้องสร้างบรรยากาศที่ดี เพื่อทำให้ความรู้สึกเสี่ยงลดลง การรับประกันและความคาดหวัง เป็นสิ่งที่จะต้องนำมาใช้ในโอกาสนี้

เพื่อช่วยให้เกิดความร่วมมือและเต็มใจในการกระทำบางสิ่งบางอย่างที่เขาไม่อยากทำภายในสถานที่ฝึกอบรมหรือโรงฝึกงานจำเป็น ต้องสร้างบรรยากาศที่ดีเพื่อทำให้การฝึกอบรมบรรลุเป้าหมาย

กลุ่มและองค์การมีแนวโน้มที่จะให้การสนับสนุนซึ่งปฏิบัติตามบรรทัดฐานและความคาดหวังของบุคคลหรือกลุ่ม ผู้กระทำมีแนวโน้มที่จะได้รับการต้อนรับและสนองตอบจากกลุ่มและบุคคลที่เขามีส่วนเกี่ยวข้อง การสนับสนุนนี้อาจจะใช้ประโยชน์ได้ในสถานการณ์อื่น ๆ

ดังนั้น การสนับสนุนอาจจะพิจารณาได้ 2 ทางคือ การสนับสนุนในทางบวกและการสนับสนุนในทางลบ การสนับสนุนอาจจะเป็นไปในทางลบก็ได้ นั่นหมายถึง การคัดค้าน ทิศทางของปัจจัย การสนับสนุนสามารถเปลี่ยนเป็นการคัดค้านก็ได้ การกระทำในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง จำเป็นที่จะต้องมีการประเมินผลเกี่ยวกับอิทธิพลของแหล่งความช่วยเหลือจากภายนอก ขนาดความเข้มข้นของแรงเสริมในการให้การสนับสนุนหรือคัดค้าน ทั้งนี้เพื่อที่จะดูว่าผลแห่งการกระทำที่เกิดขึ้นนั้น เป็นผลมาจากการสนับสนุนหรือการคัดค้านและสิ่งใดมีอิทธิพลมากกว่ากัน

### ความเชื่อและความไม่เชื่อ

โอกาส (opportunity) การรับรู้ข้อกำหนดของทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสถานการณ์ ระวังหรือขึ้น การมอบอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ อำนาจเงิน ทรัพยากร และสิ่งอำนวยความสะดวก ความรู้ ทักษะ สิทธิเข้าร่วมเลือกตั้ง กำลังคน ความสะดวกสบาย การรับรู้



ขนาด ความเข้มแข็ง สติปัญญา สุขภาพ อนามัย พละ  
กำลัง และเวลา

- ความสามารถ  
(ability) การรับรู้ขีดความสามารถของผู้กระทำที่จะจัดการกับทางเลือก  
ที่มีอยู่ในสถานการณ์ที่เขาอาจจะเผชิญ ระวังหรือขึ้น การ  
มอบอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ อำนาจ เงิน ทรัพยากร  
และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ความรู้ ทักษะ สิทธิเข้า  
รับเลือกตั้ง กำลังคน ความสะดวกสบาย การรับรู้ ขนาด  
ความเข้มแข็ง สติปัญญา สุขภาพอนามัย พละกำลังและเวลา
- การสนับสนุน  
(support) จำนวนของความช่วยเหลือ ที่ผู้กระทำรู้ว่าเขาจะได้รับจาก  
ผู้อื่นระวังหรือขึ้น อำนาจ การมอบอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ  
เงิน ทรัพยากร สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ความรู้  
ทักษะ สิทธิเข้ารับเลือกตั้ง กำลังคน ความสะดวกสบาย  
การรับรู้ ขนาด ความเข้มแข็ง สุขภาพ อนามัย เวลา  
ผลกำไร หลักเหตุผล เป้าหมายและค่านิยม บรรยากาศ  
ที่ดีและการยอมรับปฏิบัติตาม